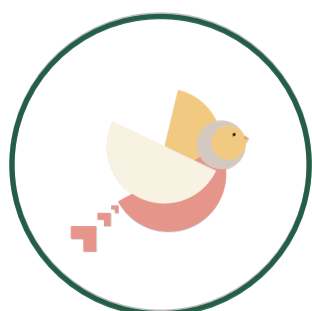

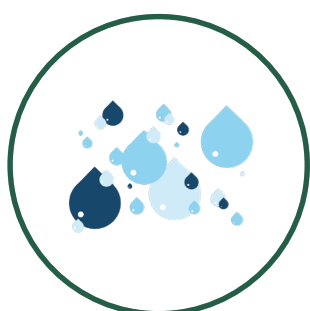

Foto: Rune Clausen

Taket på Økern Portal brukes til opphold, lek og dyrking.

Natur

Vann

Helse

Energi

Når tak og fasader på bygninger skal tilføres vegetasjon og utformes ambisiøst med tanke på opphold og bruk, må løsningene ha arkitektonisk kvalitet. Dette er et av målene i Oslo kommunes strategi for grønne tak og fasader.

Rådet for byarkitektur har uttalt seg om arkitektonisk kvalitet på grønne brukstak, med utgangspunkt i to planlagte skoletak; [Bjørvika skole >>](#) og [Økern skole >>](#)

Uttalelsene fra Rådet for byarkitektur er gjengitt uavkortet i dette temaarket om arkitektonisk kvalitet. Hvis du vil se saksframlegget også, finner du det i det offisielle referatet fra [Rådet for byarkitektur >>](#)

Uttalelse fra Rådet for byarkitektur (om [Rådet for byarkitektur >>](#))

Bakgrunn

Takflater i byen har gått fra å være restarealer til å bli strategiske ressurser for klimatilpasning, biologisk mangfold, energiproduksjon og sosial bærekraft. Samtidig er takene i økende grad belastet med mange og til dels motstridende funksjoner: uteoppholdsareal (MUA), grønne strukturer, tekniske installasjoner og energiproduksjon. Erfaringer fra plan- og byggesaksbehandling viser at arkitektonisk kvalitet på tak ofte kommer sent inn i prosjektene, eller behandles som et eget og underordnet prosjekt. Dette aktualiserer behovet for tydeligere prinsipper, prioriteringer og verktøy for utforming av grønne brukstak fremover.

Rådets konklusjon

Takflater vil få økende betydning i byutviklingen fremover, men potensialet realiseres ikke fullt ut uten tydeligere prioriteringer, rammer og

ambisjoner for arkitektonisk kvalitet. Erfaringene viser at tak ofte behandles som et sekundært prosjekt, presset av arealkrav, tekniske behov og økonomi, noe som gir løsninger med begrenset varighet, brukskvalitet og bymessig verdi.

For å sikre gode grønne brukstak må det stilles klare krav til helhetlig arkitektonisk utforming, tidlig integrering i prosjektene og bevisste valg om hvilke tak som skal romme hvilke funksjoner. Ikke alle tak bør løse alt, men alle tak bør inngå i en overordnet tanke om byens taklandskap.

En mer prinsipiell tilnærming – med kategorisering av tak, tydeligere føringer for arkitektur over gesims og likestilling av tak med andre ute- og byrom – vil kunne bidra til mer robuste, funksjonelle og estetisk holdbare løsninger. Slik kan takene utvikles fra å være restarealer til å bli en integrert og verdsett del av Oslos arkitektur og byliv.

Frodige takhager beregnet for opphold på Munch Brygge.

Foto: Bård Gundersen

Foto: Studio Oslo Landskapsarkitekter

Sentrale forhold å ta stilling til ved realisering av grønne brukstak i årene fremover

1. Kampen om takarealene

Takene skal i økende grad romme både grønne løsninger, uteopphold og energiproduksjon. Det er behov for bevisste prioriteringer: hvilke tak egner seg for bruk, hvilke bør beholdes natur, overvann og biologisk mangfold, og hvilke er best egnet for teknikk og energi.

2. Brukstak versus grønne tak

Det er viktig å skille tydeligere mellom ekstensive grønne tak og grønne brukstak. Ikke alle tak bør eller kan være oppholdsarealer. Forsøk på å kombinere for mange programmer kan gi redusert kvalitet både for bruk, grøntinnhold og drift.

3. Tilgjengelighet, trygghet og drift

Brukstak stiller høye krav til universell utforming, sikkerhet, snøhåndtering, rekkverk, drift og

vedlikehold. Klima, vind, snølast og membranens levetid må tas på alvor tidlig i prosjektene.

4. Tekniske og byggetekniske rammer

Tak er konstruktivt å regne som et dekke med begrenset handlingsrom. Jordlaster, oppstikk, membranløsninger og tekniske føringer påvirker både utforming og levetid. Lekkasjer er en gjennomgående risiko som forsterkes av komplekse løsninger.

5. Arealpress og nye byrom

Taklandskapet oppstår ofte som følge av mangel på bakkeareal. Dette gir nye byrom, men også utfordringer knyttet til oversikt, sosial kontroll, bruk for ulike aldersgrupper og robusthet ved offentlig tilgjengelighet.

6. Behov for kategorisering og overordnet styring

Det etterlyses tydeligere kategorier av tak (for eksempel: naturtak, brukstak, energitak, tekniske tak) og en mer overordnet planlegging på områdenivå for å sikre helhet og kvalitet i byens taklandskap.

Prinsipielle rettesnorer og tematiske utfordringer for arkitektonisk kvalitet på takflater

1. Tak må behandles som arkitektur – ikke restareal

Det bør stilles samme arkitektoniske krav til tak som til fasader og uteoppholdsarealer på bakken. Utforming av tak må inngå i byggets helhetlige arkitektoniske grep, inkludert plan, snitt og silhuett.

2. Forholdet til gesims og bysilhuett

Gesimshøyde, parapeter og det som er synlig over takflaten har stor betydning for bybildet. Det mangler i dag tydelige prinsipper for arkitektur «over gesims», og takoppbygg fremstår ofte tilfeldige og lite bearbejdede.

3. Romlighet, kantsoner og opplevelseskvalitet

Brukstak må tilby mer enn en flate. Kvalitet forutsetter romlighet, kantsoner, skjerming for vind og sol, samt en tydelig overgang mellom bygg og taklandskap. Taket må oppleves som et sted – ikke som et teknisk dekke.

4. Naturpreg versus formalisme

Mange tak preges av stramme, formelle grep og sterkt styrte programmer. Det pekes på et potensial for mer naturpregede løsninger, med større grad av «vill» vegetasjon og mindre temaparkpreg.

Grønt tak i Brobekkveien.

Foto: Ingrid Marie Finstad

5. Sammenheng og flyt

Taklandskap bør i større grad henge sammen med byggets øvrige arkitektur, både fysisk og visuelt. Tak som oppleves som et helt nytt prosjekt løsrevet fra bygget, svekker helheten.

6. Synlighet og stolthet

Mange grønne tak er usynlige fra byrommet og bidrar lite til opplevelsen av byen som helhet. Bevissthet om taklandskapet som del av byens identitet kan styrke både kvalitet og eierskap.

7. Kvalitet versus kvantitet

Press på kvadratmeter og kostnader fører ofte til at taklandskap underprioriteres i prosjektering og anbud. Det er behov for tydeligere krav til detaljeringsnivå, særlig for tak med opphold, på linje med øvrige utearealer.

Avslutning

Grønne tak og brukstak representerer en betydelig ressurs for Oslo fremover, både miljømessig, sosialt og arkitektonisk. For å realisere dette potensialet må takene behandles med samme omtanke, tid og kvalitet som annen arkitektur – og inngå som en integrert del av byens samlede landskap, ikke som en restløsning på toppen av bygget.

Grønt tak med variert vegetasjon på Tigergården.

Foto: Skanska Norge AS